

UNA VÍCTIMA DE L'INCENDI I DESTRUCCIÓ DE LA VILA DE RODES DEL CONFLENT

† Josep-Maria Madurell i Marimon

En primer lloc, enregistrem, una acta notarial calendada el 13 de març de 1670, autoritzada per Miquel Fontcuberta, notari de Barcelona, la qual ofereix fe faent de com, amb anterioritat, el dijous dia 6 d'aquells mateixos mes i any, en presència dels testimonis instrumentals Rafel Guillamí, fuster i Bartomeu Bordoll, professor en lleis, residents a la dita ciutat comtal, el Pare Lector en Filosofia Fra Eliseu Armet, religiós sacerdot del convent i monestir barceloní de Santa Maria del Carme, es constituí, personalment, en la escrivania pública de l'esmentat fedatari, de la plaça de Sant Jaume, el qual, mitjançant jurament, expressat en paraula de sacerdot *in verbo sacerdotis*, extra judicialment prestat, a instància del Pare Fra Josep Puig de Bertran, també religiós sacerdot de l'esmentat monestir i convent, requeri a l'esmentat depositari de la fe pública, per tal d'atorgar verda-der i fidel testimoni de la següent declaració, al·lusiva a una escriptura de relació o fe, firmada pel Pare Fra Miquel Vinyes, definidor de l'orde de Sant Francesc, comissari i visitador general de la Província de Sardenya, en la qual consta, que aleshores, en aquell acte, fou mostrada al notari Miquel Fontcuberta, la declara-ció escrita que a la lletra diu així:

Certifico que hallándome guardián del Conbento de la hermita de la villa de Illa, en el Rosellón, como los franceses, en el año 1652, destruyeron y quemaron toda la villa de Rodes, en el Conflente.

Y cómo el Padre Fray Joseph Puche de Bertran, religioso del Orden de Nuestra Senyora del Carmen, natural de dicha villa de Rodes, que se habia retirado allí, huyendo de las armas enemigas, donde asistió todo el sitio, y, después salió rendido en Companyia del Capitán Don Luýs de Barajas, y con grande riesgo de su vida, se escapó, huyendo del enemigo, siguiéndole y gritádo: randate, randate traite, y tirándole, que fue milagro del Cielo no matarlo, con que llegó dicho Padre Puche de Bertran, en el Combento, que era lástima, desnudo y sin hábitos, que fue necesarío darle de los nuestros.

Y además, de todo esto, lo tuve escondido en dicho Conbento, más de quatro meses, por librarle la vida.

Y finalmente, perdió en dicha villa de Rodes toda su hazienda en servicio de su Magestad.

Y por ser verdad lo firmo.

Seguidament consta com la referida escriptura de relació o fe, fou firmada i escrita de les mans pròpies del Pare Fra Miquel Vinyes, en la seva cel·la, del convent de Sant Francesc, de Barcelona, poc abans que se n'anàs a la Província de Sardenya, la qual lliura a Pare Fra Josep Puig de Bertran.

Aquell mateix jorn, 13 de març, fou cridat i pregat el notari Miquel Fontcuberta, el qual en presència d'Eudalt Pere Arnau, jove peraire de draps de llana, natural de la vila de Ripoll, de la diòcesi de Vic, i Josep Famades, jove hortolà, habitants a Barcelona, com a testimonis, els quals personalment foren trobats en les cases del citat fedatari, del carrer dels Flaçaders, de l'esmentada ciutat comtal.

Aleshores, el Pare Fra Josep Puig de Bertran, es constituí personalment, davant la presència de Galderic Vilafranca, peraire de draps de llana, i de Josep Baleta, professor de Filosofia, resident a Barcelona.

Segons consta en aquella acta, el Pare Fra Josep Puig de Bertran, per certs fins i efectes, requerí al notari Miquel Fontcuberta, formalitzés escriptura per a futura memòria, de les declaracions jurades que Galderic Vilafranca i Josep Baleta prestarien.

El primer, Galderic Vilafranca, es declarà com a peraire d'ofici i ciutadà de Barcelona, natural de Vilafranca del Conflent, i, el segon, Josep Baleta, com estudiant en Filosofia, habitant a la citada ciutat de Barcelona, natural de la vila d'Illa, tots del bisbat d'Elna, els quals donaren fe i vertader testimoni del contingut en l'escriptura en paper llegida pel notari Miquel Fontcuberta, transcrita amb aquestes expressives paraules:

Conté en si, tota veritat, lo que dihem saber, per haverlo axís oyt a dir, nosaltres dits testimonis, diverses vegadas a differents persones, y, en particular, al dit Molt Reverent Pare Fra Miquel Vinyes, deffinidor del Orde de Sant Francesh, ço és, yo, dit Galdarich Vilafrancha, en la matexa hermita, de la villa de Illa, en la qual, per ésser yo molt familiar de dita Casa, entrava y axía, molt a menut, en aquella, en los temps de ditas turbations, en la qual succehiren las cosas referidas en dit paper.

Y me recordo, molt bé, haverlo hoit a dir, moltes vegades, tant al dit Molt Reverent Pare Deffinidor, com a altres religiosos aleshores conventuals, en dit Monastir.

Y aquexa, era la pública veu y fama, entre los circunvehins de aquella terra.

La declaració prestada per Josep Baleta: diu així:

I yo, dit Joseph Baleta, he oit a dir, lo mateix que diu lo paper, moltes vegades, en dita vila de Illa, poch après del temps hagueren succehit ditas cosas, a differents personas, per ésser, jo, aleshores de molt pocha edat, no m'en recordo molt bé, sinò que'n tinch algunas spècies.

Es emperò veritat, que ho e sentit referir assí en la present Ciutat, en differents ocasions, al mateix Reverent Pare Fra Miquel Vinyes, rahonant-se ell ab differents personas, en la sua Celda, de dits successos, per estar, yo, continuament ab ell, de molt temps ha esta part, y servint-lo yo com ha criat, en la dita sua Celda, que tenia en lo Convent de Sant Francisco, de la present Ciutat, fins lo temps que se n'anà per a visitar a la Provincia de Serdenya, que me apar fonch per las festas de Reys próxim passat y del present any 1670.

Les citades dues declaracions acaben amb el següent paràgraf "Y axó és veritat, per lo jurament que tenim prestat.

DOCUMENT

Barcelona, 13 març 1670.

Die jovis XIII. mensis martii anno a Nativitate Domini. M.D.C.LXX.

Noverint universi, Quod anno a Nativitate Domini millesimo sexcentesimo, septuagessimo, die vero jovis sexta mensis martii, eiusdem anni intitulata, presente et ad hec vocato atque rogato, me Michaelae Font Cuberta, auctoritate regia notario publico Barcinone, infrascripto, et presentibus, etiam pro testibus, Raphaele Guillamí, ligni fabro, cive Barcinone et Bartholomeo Bordoll legum professore, in eadem Civitate commorante, ad infrascripta vocatis specialiter et assumptis, Reverendus Pater Lector frater, Eliseus Armet, religiosus sacerdos Monasterii et Conventus Beate Marie de Carmelo, presentis Civitatis Barcinone, constitutus personaliter, coram et ante presentiam mei, dicti et infrascripti notarii, et testium supranominatorum, personaliter repertoris intus scribaniam meam dicti notarii, quam foveo in Platea sancti Jacobi presentis civitatis Barcinone, medio juramento in verbo sacerdotis, super pectore, per cum extra judicialiter prestito, dixit adveravit et fidem fecit, mihi pre et infrascripto notarii in dictorum testium presentia verbis vulgaribus sequentia:

Que cum ab ejus ore proferebantur fuerunt per me dicti notarii continuata sub forma sequenti:

En notari continuau y llevau acte, com jo, Fra Eliseo Armet, religiós sacerdot del Monestir y Convent de Nostra Senyora del Carme, de la present Ciutat y lector en Philosophia, migensant jurament extrajudicialment "in verbo sacerdotis" per mi antes prestat, a instància del Reverent Fra Josep Puig, també religiós sacerdot, de dit Monestir y Convent, fas fe y verdader testimoni.

Com una scriptura de relació, o, fe, firmada per lo Molt Reverent Pare Fra Miquel Vinyes, diffinidor del Orde de Sant Francesch, comisari, y visitador general de la Provincia de Serdenya, y, hara, de present, per dit Pare Fra Joseph Puig de Bertran, me és estada ensenyada, que és del tema següent:

Jo Fra Miquel Viñas, diffinidor, del Orde de Sant Francesch, comissari y visitador general de la Provincia de Serdenya etc.

Certifico, que hallándome guardián del Convento de la hermita de la villa de Illa, en el Rossellón, como los franceses en el año 1652, destruyeron y quemaron toda la villa de Rodes, en el Conflente.

Y como el Parde Fray Joseph Puche de Bertran, religioso del Orden de Nuestra Senyora del Carmen, natural de dicha villá de Rodes, que se havia retirado allí, huyendo de las armas enemigas, donde assistió todo el sitio, y después, salió rendido en Compania del Capitán Don Luýs de Barajas, y con grande riesgo de su vida, se escapó, huyendo del enemigo, siguiéndole y gritando: "randate, randate traite"; y, tirándole, que fue milagro del Cielo no matarle, con que llegó dicho Padre Puche de Bertran, en el Combento, que era lástima, desnudo y sin hábitos, que fue necessario darle de los nuestros.

Y además, de todo esto, lo tuve escondido en dicho Convento, más de quatro meses, por librar la vida.

Y finalmente, perdió en dicha villa de Rodes, toda su hazienda en servicio de su Magestad.

Y por ser verdad lo firmo.

Fray Miguel Viñas, diffinidor, comisario y Visitador General.

Que la dita scriptura de relatió o fe, és firmada y escrita de mans pròprias del dit Molt Reverent Pare Fra Miquel Viñas, lo que dich saber, per haver aquella escrita devant de mi, lo dit Molt Reverent Pare A. diffinidor, en la sua Celda, en lo Convent de Sant Francesch, de la present Ciutat, poch antes se n'anás a la Provincia de Sardenya, la qual... en presència mia, entregà a dit Pare Puig de Bertran, que hair me ensenyà, y es aquella per aquella que hair de present me ensenyà.

Deinde autem decimo tertio die, predictorum mensis et anni, presente et ad hec vocato atque rogato me Michaele Font Cuberta, notario publico Barcinone, et presentibus etiam Eudaldo Pere Arnau, juvene paratore pannorum lane, naturali ville Rivipulli, vicensis diocesis, et Josepho Famades, juvene olitorum Barcinone habitatoribus, pro testibus ad ista vocatis specialiter et assumptes, personaliter adinventis in domibus dicti et infrascripti notarii, sitis in presenti civitate Barcinone, in vico dels Flaçaders, supradicto, Reverendus Pater Frater Josephus Puig de Bertran, constitutus personaliter, coram et ante presentiam et conspectum Galderici, Vilafrancha, paratoris pannorum lane civis Barcinone, et Josephi Baleta, Philosophie professoris, in dicta civitate Barcinone commorantis, coram testibus supradictis, requisivit me eiusdem notarii, quatenus ad aliquos fines et effectus sibi, dicto Reverendo Patri Fratri Josepho Puig de Bertran, magis utiles et necessarios, et ad futuram rei memoriam, instrumentum conficerem de hiis que per dictos Galdericum Vilafrancha et Josephum Baleta, dicta et exposita fuerunt, prestito quis per ipsos juramento extra judicialiter, at Dominum Deum et eius Sancta Quatuor Evangelii, in manibus et posse meis, dicti et infrascripti notarii, qui cum ab eorum ore, preferebantur fuerunt per me dictum et infrascriptam notarium continuata, sub forma sequenti:

Diem nosaltres Galderich Vilafrancha, parayre ciutedà de Barcelona, natural, emperó, de Vilafrancha de Conflent y Joseph Baleta, estudiant de Philosophia, habitant en dita Ciutat, natural també de la vila de Illa, tots del bisbat de Elna, migensant lo jurament que tenim prestat, extra judicialment, a Nostre Senyor Déu, y als seus quatre Sants Evangelis, en mà y poder del notari havall scrit, que fem fe y verdader testimoni, com lo paper de scriptura, que de present nos és estat legit per lo notari baix scrit, lo qual comensa:

Yo Fra Miquel Viñas, diffinidor, etc.

Y acaba: Y por ser verdad lo firmo.

Conté en si, tota veritat, lo que dihem saber per haverlo axís oyt a dir, nosaltres dits testimonis, diversas vegades a diferents persones, y, en particular, al dit Molt Reverent Pare Fra Miquel Vinyes, diffinidor del Orde de Sant Francesch ço és:

Yo dit Galdarich Vilafrancha, en la matexa hermita de la vila de Illa, en la qual per ésser yo molt familiar de dita Casa, entrava y axía, molt a menut, en aquella, en los temps de ditas turbacions en lo qual succehiren las cosas referides en dit paper.

Y me recordo, molt bé, haver-ho hoit a dir moltes vegades, tant al dit Molt Reverent Pare Diffinidor, com a altres religiosos aleshores conventuals en dit Monestir.

Y aquexa era la pública veu y fama entre los circunvehins de aquella terra.

Y yo dit Joseph Baleta, he oit a dir lo mateix que diu lo paper, moltes vegades, en dita vila de Illa, poch après del temps hagueren succehit ditas cosas, a differents personas, per ésser, yo, aleshores, de molt pocha edat, no m'en recordo molt bé, sinó que'n tinch algunas spècies.

Es emperò veritat, que ho e sentit referir assí en la present Ciutat, en differents ocasions al mateix Reverent Pare Fra Miquel Vinyes, rahonant-se, ell ab differents personas, en la sua Celda, de dits successos, per estar yo continuament ab ell, de molt temps ha estat part, y servintlo yo com ha criat, en la dita sua Celda, que tenia en lo Convent de Sant Francisco, de la present Ciutat, fins lo temps que se n'anà per a visitar a la Provincia de Serdenya, que me apar fonch per las festas dels Reys, pròxim passat y del present any de 1670.

Y axó és la veritat, per lo jurament que tenim prestat.

De quibus omnibus et singulis, dictus Reverendus Pater Frater Josephus Puig de Bertran, requisivit me eundem notarium, instrumentam et seu instrumenta confici, et sibi et aliis personis quibus intersit, trado es liberaro per me dictes et infrascriptum notarium.

Que fuerunt acta Barcinone, sub anno, diebus, mense et locis predictis, presente me dicto et infrascripto notario, et testibus respective predictes, ad premissa vocatis, specialiter et assumptis, prout superius continetur.

Arxiu Històric de Protocols de Barcelona. Miquel Fontcuberta, Manual anys 1669-1671 ff. 125v^o-126v^o.